

NACZELNE DOWÓDZTWO W. P.
(SZTAB GENERALNY)

Pocztą polowa 53.....22..grudnia 1920 r.

Oddział II Informacyjny

Ew/4 № 58866 /II

DO

GENERALNEJ ADJUTANTURY NACZELNEGO WODZA

W W a r s z a w i e .

W załączeniu przesyła się do wiadomości raport *attache'*
Wojsk.P.P.w Rzymie Nr.137 z dnia 30.XI.b.r.

1 załącznik:

Otrzymują:

Gen.Adjut.Nacz.Wodza.do wiadomości
M.S.Wojsk.Oddz.II.Sztabu "
M.S.Zagr.Of.łączn. "

w.z.Szefa Oddziału II:

Przeździecki m.p.

Major Sztabu Gen.

Za zgodność:
[Signature]

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH
ADJUTANTURA GENERALNA
WARSZAWA

L. Dz 63067 data 30.12.1920 r.

63067
[Handwritten marks]

10 82 0000 32 30

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

30 listopada 1920

137.

NACZELNE DOWODZTWO WOJSK POLSKICH

ODDZIAŁ II.

W WARSZAWIE

R A P O R T.

Przy niniejszem załączony w liczbie 14 sprawozdania
z sytuacji zewnętrznej i wewnętrznej ze spraw ekonomicznych i woj-
skowych.

Attaché Wojskowy
/Major Poninski/.

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

Rzym dnia 22 listopada 1920.

DO SPRAW ZEWNETRZNYCH.
*****

Zawarcie traktatu w Rapallo przedstawia dla Wloch dwie slabe strony: jedna z nich jest ratyfikacya ze strony Jugeslawii; druga sytuacya D'Annunzia, ktorego ceute que ceute nalezalo by zlikwidowac, chocby tylko dla utrzymania nazownatrz powagi Panstwa. W Radzie Ministrow w Belgradzie ratyfikowane traktat wiekszoscia glosow, jednakowoz trzech ministrow wstrzymalo sie od uczestnictwa w naradzie, zas minister dla Slowenii Kukewec okreslil zawarcie traktatu jako kleske narodowa. Vesnic nastawal na natychmiastowa ratyfikacye, gdys w przeciwnym razie Rząd musialby dymisyenowac. Biedz ce badz po ratyfikacyi ministeryjalnej traktat bedzie jeszcze przedstawionym do zaswiadczenia i zatwierdzenia Konstytuancie, ktora ma byc zwolana. Trumbic ma jeszcze nadzieje przefersewac przyjecie.

Dnia 19/XI komenderujacy wojskami w Venezia Giulia, General Caviglia, ze swoim szefem sztabu i dwoma wyzszymi oficerami, zjechal sie kole zastawy w Cantrida z D'Annunziem i jego sztabem. General oswiadczył, ze z rozkazu Rządu Wloskiego komunikuje o zawarciu traktatu miedzy Wlochami i Panstwem S.H.S., na mocy ktorego Fiume zostalo uznaniem jako Panstwo niezalezne, w ktorego sklad wchodzi: a) Corpus separatum w granicach dzisiejszych miasta i okregu Fiume. b) Pasmo terytoryum istryjanskiego, okre-slone jak nastepuje: Z polnocy linia idaca na poludnie od Castua wzdluz drogi Mattia Fiume, gdzie spotyka Corpus Separatum, pozostawiajac miejscowosc Serdecchi w panstwie S.H.S., zas cala droge

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

miedzy koleja do Mattugli i wysekcja 377 na zachod od Castuy do Rupy, w panstwie Fiumanskim. Z zachodu: linia laczaca Mattuglie z wybrzezem w Preduca, pozostawiajac stacye kolejowa i *M* Mattuglie w panstwie wloskiem. Drogi wszystkie na zachod od Castua, do wyznaczenia dekladnijszego planu beda w uzyciu tak panstwa wloskiego jak i fiumanskiego.

Tekst tej noty podpisany przez Generala Caviglie zostal wreczony D'Annunzio, ktory potwierdzil odbior, zastrzegajac jednak ze przyjmuje ten dokument do wiadomosci i rezerwuje sobie prawe ewentualnej decyzji. Po dluzszej rozmowie general zakomunikowal D'Annunzio niektore postanowienia rzadowe, na wypadek gdyby traktat zostal przyjetym przez Regencye Guarnera.

Attache Wejskowy.

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

Rzym dnia 22 listopada 1920.

DO SYTUACJI W NIEMCZECH.
*****

W
Jakkolwiek sprawa poniższa nie wchodzi w kompetencje tutejszej placówki, to jednak podajemy ją ze względu na jej wartość informacyjną.

Od paru tygodni bawi we Włoszech dawny poseł niemiecki w Szwajcaryi i delegat na Ukrainie podczas okupacji niemieckiej, hrabia Berkhem. Posiada on specjalne zdolności w kierunku wywiadowczym i obecnie przysłanym został do Włoch zupełnie nieoficjalnie, dla wybadania opinii publicznej co do stanowiska, jakieby zajęły Włochy, na wypadek jakichkolwiek ewentualnych przewrotów w akcji europejskiej.

Mielisz sposobność być przy zupełnie poufnej rozmowie, gdzie dyplomata ten określił stosunek Niemiec w sposób następujący:
"Naturalnym naszym sprzymierzeńcem w kierunku utrzymania porządku na Wschodzie byłaby Polska. Niestety, z jednej strony sprawa granic zawsze jeszcze nieuregulowana, z drugiej plebiscyt śląski, steja na przeszkodzie jakimkolwiek porozumieniu; postępowanie bezwzględne i wrogie Francji, której celem jest wywołanie jakiegokolwiek ruchu, któryby pozwolił, jako represya, zająć okręg Ruhr, stawia Niemcy między młotem i kowadłem. To samo jednak stanowisko ma i Polska między Niemcami i zbierającą się wciąż Rosya.

Wszystcy bez wyjątku oficerowie niemieccy uważają że w obecnych warunkach należy faworyzować komunizm w Niemczech, i być w ścisłym kontakcie z Rosya, bo tylko w ten sposób można dojść do zni-

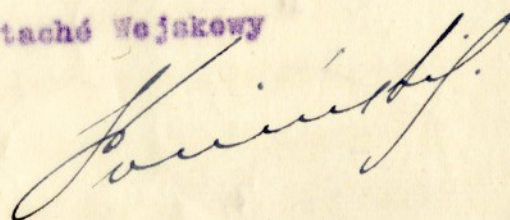

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

-2-

szczenia Polski. Sa oni areszta przekonani, ze rozbrojenie Ein-
wehnerwehr'ow samo przez sie da bren w reke partji komunistycznej,
ktera wtedy na pierwszym miejscu zalatwi sie z Polska. W dalszym
ciagu opowiadal o specjalnem traktowaniu Bawaryi przez Francye,
w celu odszczepienia jej supelnego od niemieckiego zjednoczenia.
Rezmowe te podajemy tytulem informacji.

Attaché Wojskowy

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

Rzym 24 listopada 1920.

DO SYTUACJI WEWNĘTRZNEJ.
*****

Uważamy za obowiązek referować wypadki z 20/XI zaszłe w Bolonii, są one zupełnie typowym objawem dzisiejszej sytuacji wewnętrznej, i tem samym należy o nich wiedzieć dla poglądowego całokształtu. Jest dziś faktem, że często z powodu znudzenia ludności ciągłymi demonstracjami, czyto z powodu patryotycznego rozbudzenia ogólnej apatii, czy nawet wskutek do ostatecznych granic doprowadzonej cierpliwości rządu, którego organy wkraczały dopiero w ostatecznej chwili zauważa się ogólnie silny zwrot na prawo, a jednocześnie desperackie wysiłki partii wywrotowych, by wpływu terrorystycznego, który już był wszędzie wywierany z rak nie puscic. Objawem tego konfliktu partii porządkowych z anarchią są właśnie bolesne wypadki bolenskie. Przy wyborach do municypium większość otrzymali socjaliści, którzy ze zwykłą gwałtownością nie czekając na ukonstytuowanie rady miejskiej, wybrali nowego syndyka i urządzili w ratuszu olbrzymią demonstrację. Przeciw temu wystąpiły liczne grupy "fascio" (związkowców) które zachowywały się zresztą spokojnie, do chwili wywieszenia na balkonie municypium czerwonego sztandaru. Gdy zaś to nastąpiło (pomimo obietnicy niewywieszania poprzednio danej), natychmiast we wnętrzu ratusza i na placu rozległy się strzały. W auli zastrzelono dwóch radców z partii porządku i z okien ratusza rzucono dwie bomby uprzednio przez socjalistów przygotowane. Rezultat ogólny osmiu zabitych i około siedemdziesięciu rannych. Opinia publiczna

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

-2-

w całym Państwie wzburzona do najwyższego stopnia i Rząd zamierza zakwestyonować wybory do Rady miejskiej i przeprowadzić powtórne głosowanie w Bolonii.

Dnia 23/XI odbyło się plenarne posiedzenie grupy parlamentarnej socjalistów; przedmiotem obrad był traktat w Rapallo. Zapadła decyzja wstrzymania się od głosowania, po umotywowaniu przez wyznaczonych mówców.

Duże trudności nastrecza Rządowi w fatalny sposób prowadzona sprawa pensji dla wdów i rannych, oraz wszelkich zaprowadzeń powojennych. Jest faktem że dotychczas z powodu trudności biurokratycznych, mnóstwo inwalidów przymiera głodem i wiele rodzin po zabitych jest pozbawionych utrzymania. Była nawet z tego powodu manifestacja podczas święta zwycięstwa, o której w swoim czasie donosiliśmy. Działająca t. zw. ex-combattenti zainicjowała propagandę na szeroką skalę, celem urządzenia ogólnokrajowej demonstracji. Naznaczono wobec tego komisję parlamentarną dla zbadania przyczyn opóźnienia i uregulowania sprawy, niemniej jednak z tego powodu grozi Rządowi poważne, i tym razem zaaluzowane kłopoty.

Attaché Wojskowy

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

Rzym dnia 24 listopada 1920

DO SPRAW WOJSKOWYCH.
*****

Dnia 23/XI zebrała się w Ministerjum Wojny Komisya Parlamentarna dla zorganizowania Armii. Juz poprzednio odbyła ona konferencje przy udziale specjalistow i informatorow.

Minister Wojny Bonomi przedstawił Komisji koniecznosc ustanowienia nowego organu slozonego z najwybitniejszych sil technicznych, któryby nietylko zalatwil sprawe definitywnej organizacyi wojska, ale byl stalym kontrolerem i decydujaca instytucya Obrony Krajowej.

Odczytal nastepnie okolnik adresowany do wszystkich generalow dowodcow Okregow, Armii i Korpusow, który zawiera kwestyonaryusz dla slozenia ewentualnego organu, mogacego dodatnio zastapic dotychczasowa Rade wojskowa i wejsc w scisle zwiazek z Maczelnem Dowodstwem.

Komisya przyjala do wiadomosci oswiadczenie ministra i ma sie zebrać w najblizszych dniach dla dyskusyi.

Attaché Wojskowy.

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

Rzym dnia 25 listopada 1920.

DO SYTUACJI ZEWNĘTRZNEJ

W tutejszym dzienniku "Messaggero" z dnia 23 listopada roku bieżącego znajdujemy wiadomość, że "Montagszeitung" wiedeńska z 22/XI/1920 podała tłustym drukiem notę o rzekomym traktacie sekretnym, zawartym między Włochami a Niemcami. Według traktatu owego Niemcy miały się zobowiązać uznać granice włoska Brennera, a wzamian za to Włochy miały przyrzec, iż popra energicznie interesy niemieckie na Gornym Ślązku.

Jakkolwiek oficjalny niemiecki komunikat zaprzecza kategorycznie powyższej wiadomości, podajemy ją wszakże jako rzecz ciekawa i na dobie.

Attaché Wojskowy.

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

Rzym 26 listopada 1920.

DO SYTUACJI WEWNĘTRZNEJ.

W KWESTYI RJEKI.

Rząd Regencyi Carnaro ogłosił w formie oficjalnej dwie noty wreczone przez Corrado Zoli generalowi Caviglia w odpowiedzi na komunikat o zawarciu traktatu w Rapallo. Noty te jak to już obecnie wiadomo są inspirowane przez D'Annunzia.

W pierwszej Regencya włoska Carnaro oświadcza, zgodnie z deliberacją Rady Rektorów, że nie uzna nigdy ukonstytuowania Państwa Fiume w granicach wyznaczonych przez traktat w Rapallo. Regencya uważa, że przeciwnym jest prawu międzynarodowemu fakt, aby dwa Państwa wykreslały granice trzeciemu, którego uznają całkowitą wolność i niepodległość. Regencya oświadcza że ona sama wykresli swe granice na mocy zasady autodecyzji narodów.

Taka jest treść pierwszej noty, w której ponadto znajduje się ustęp skierowany wprost do Gen. Caviglia: "Cytując użyte przez Panów wyrażenia "królestwo serbo-kroato-słoweńskie" lub "Jugosławii", nie uznaliśmy przez to istnienia królestwa serbo-kroato-słoweńskie lub Jugosławii."

W drugiej notce Regencya potwierdza tylko otrzymanie traktatu.

X
X X

Donoszą z Tryestu że zaraz po podpisaniu traktatu w Rapallo dał się zauważyć w Dalmacji ruch emigracyjny patriotów dalmatyńskich w kierunku Istrii. Niektórzy już przybyli do Tryestu z zamiarem osiedlenia się tam na stałe.

Attaché Wojskowy

(Major Penński).

Penński

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Rzym 26 listopada 1920.

DO SYTUACJI ZEWNĘTRZNEJ.

Tutejsza "Tribuna" z dnia 26 list. b.r. podaje za gazetami amerykańskimi z Waszyngtonu następująca wiadomość która powtarzana jako ciekawa.

"Milioner amerykański Vanderlip, powróciwszy z Rosji przedstawił Rządowi amerykańskiemu konkretne propozycje, dotyczące eksploatacji bogactw przemysłowych rosyjskich.

W kołach dobrze poinformowanych wszakże nie uważa się za prawdopodobne, by Rząd amerykański wziął pod uwagę propozycje Vanderlipa ponieważ pociągnęłoby to za sobą pertraktacje z Rządem Sowieckim. Pertraktacje te zaś nie mogłyby być prowadzone ani przez rząd obecny, ani przez Rząd przyszłego obranego już prezydenta, ponieważ opinia publiczna Stanów Zjednoczonych jest temu stanowczo przeciwna. Klasy robotnicze zwłaszcza opierają się temu kategorycznie, obawiając się aby bolszewicy pod pozorem nawiązania stosunków handlowych nie wywołali kryzysu ekonomiczno-społecznego także i w Stanach Zjednoczonych, kryzysu, który, biorąc pod uwagę znaczną ilość obcych żywołów znajdujących się obecnie w Ameryce mogłyby z łatwością przyjąć rozmiary zatrważające dla klasy robotniczej, grozić jej niedza.

Dzienniki amerykańskie konserwatywne podkreślają fakt, że Lenin i jego towarzysze pertraktując z milionerem Vanderlipem stają w przeciwieństwie do swych szumnie głoszonych zasad obalenia kapitalizmu. Widac więc, dodają te dzienniki, bolszewicy nie mogą się obejść bez kooperacji kapitalizmu.

Dzienniki które są echem grup przemysłowych amerykańskich

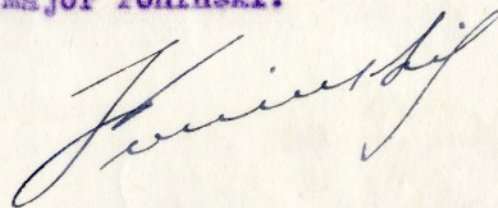
ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

=2=

rozpoczely kampanie w celu uzyskania aprobaty praw gwarantujacych
interesy robotnikow miejscowych wobec naplywu emigrantow.

Attaché Wojskowy

Major Poninski.

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

Rzym 27 listopada 1920.

DO SYTUACJI WEWNĘTRZNEJ.

Wielkim krokiem naprzód w postępowym uspokojeniu Kraju jest powzięty na Radzie Ministrów z dnia 26/XI projekt prawa sformułowany w sposób następujący:

Art. 1. Ktokolwiek, bez specjalnego pozwolenia, posiada, nosi lub przechowuje jedną lub więcej bomb wybuchowych, lub jakie inne zapalne lub wybuchowe narzędzia, zostanie ukarany więzieniem od dwu do pięciu lat i nadzorem policyjnym w ciągu lat pięciu.

Art. 2. Poprzedni artykuł stosuje się również do tych, którzy bez uzasadnionego motywu przechowują lub przenoszą materiały wybuchowe.

Art. 3. W razie, jeżeli dwóch lub więcej ludzi okaże się winnymi współdziałania we wspomnianym przestępstwie, każdy z nich oddzielnie ponosi karę w myśl art. 1-go. Te same represje są stosowane do ukrywających i wspomagających.

Art. 4. Ktokolwiek, mając poleconą straż nad przechowalniami, składami materiałów wybuchowych lub bomb, ułatwia przez opieszałość, brak dyscypliny lub dozoru, rabunek wspomnianych przedmiotów, powierzonych jego pieczy, będzie ukarany więzieniem od jednego do trzech lat. Do tej kary może być dodane oddanie pod dozór policyjny.

Art. 5. Wykonanie wyroków wydanych za przestępstwa zawarte w powyższych artykułach nie może być zniesionem przez zastosowanie 423 Art. Praw.

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =
-2-

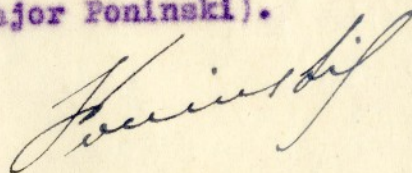
Art. 6. Bada uwolnieni od odpowiedzialności i nie mają podlegać karze, ci którzy w terminie dwudziestodniowym od wydania obecnego rozporządzenia złożą w Zarządzie Policji, lub posterunku karabinierów, posiadane bomby lub materiały wybuchowe, lub też doniosą o miejscu ich przechowania.

Pozatem Rada Ministrów zajmowała się w dniu wczorajszym wyjazdem do Londynu Ministra Spraw Zagranicznych. Zdecydowano, że w obecnej chwili wyjazd Prezesa Ministrów jest niemożliwym, ze względu na decydującą się obecnie ustawę w sprawie chlebowej, która jakosmy o tem niejednokrotnie donosili, jest związana z żywotnymi interesami kraju, z kredytem zagranicznym i stałością budżetu państwowego.

O horoskopach tutejszych co do zjazdu Londyńskiego doniesiemy w najbliższym czasie.

Attaché Wojskowy

(Major Poninski).

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

Rzym 27 listopada 1920.

Wzrosty

SPRAWY WOJSKOWE.

< Tyrolczacy włączeni do Państwa Włoskiego podali podanie o zwolnienie ich z obowiązku służenia w armii włoskiej, prosząc natomiast o pozwolenie zawiązania specjalnego rodzaju broni "Strzelców Tyrolskich" z zachowaniem rodzimego języka i tradycji krajowych.

Wobec wrogiego stanowiska prasy w tym kierunku, odpowiedź w rezolucji ministra wojny będzie prawdopodobnie odmowna. >

Attaché Wojskowy
(Poninaki Major).

Poninaki

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

Rzym 27 listopada 1920.

DO SYTUACJI ZEWNĘTRZNEJ

Przed wyjazdem na konferencję londyńską Minister Spr. Zagr., Sforza przyjął na długim posłuchaniu posła Państwa S.H.S. Antoniewicza. ~~Wobec~~ Wobec bezwarunkowej ratyfikacji układu w Rapallo przez Izbę włoską, konferencja ta ma tem większe znaczenie ze natychmiast po zakomunikowaniu jej rezultatów Prezesowi Ministrow, ten ostatni o-
znajmił oficjalnie posłowi S.H.S., że wycofanie wszystkich wojsk włoskich z terenów przyznanych Jugosławii będzie urzeczywistnione w terminie trzymiesięcznym.

26/XI wieczorem wyjechał minister Sforza do Londynu. W tutaj-
szych kolach ministeryalnych twierdzą, że konferencja będzie na pier-
wszem miejscu zajęta wykreśleniem głównych linii polityki Ententy
w stosunku do Rosji. Postawa Włoch, projektowana na przygotowawczych
konferencyach, ma się ograniczyć oficjalnie do udzielania pomocy
znajdującej się w niedzy ludności Rosji. Tego jednak uważać nie należy
jako zrzeczenie się zupełne od ingerencji w polityce rosyjskiej.
Tak Giolitti jak i Sforza są zdania, że Włochy nie mogą stać na ubo-
czu wobec spraw traktowanych między Francją i Anglią. Obydwa rządy
zgłosiły się za współdziałaniem Włoch w sprawie rosyjskiej. Hrabia
Sforza wczoraj po naradzie z Prezesem Ministrow określił w rozmowie
z Ambasadorem angielskim włoski punkt widzenia w sposób następujący:
Rosja ma z czasów wojny i przedwojennych zobowiązania wobec Francji
i Anglii. Francja nie myśli abdykować ze swych spraw w tym kierunku
i ostatnio skłoniła Anglię do swego zdania. Rzecz prosta, że Włochy
nie mają intencji przeszkadzać Państwem sprzymierzonym w zrealizo-

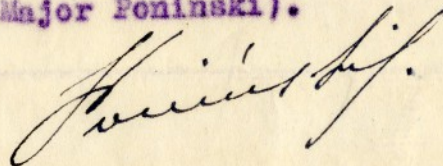
ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

-2-

waniu swoich wierzytelności; przytem jednak z drugiej strony pomiedz Rosyi w pracy nad postawieniem sie w możliwych warunkach szerokiej produkcji. Chodzi wiec o sprawa realna i uytlitarna, ktora wykazuje stanowisko demokratyczne i powazne wloskiego rządu. W tym celu Hrabia Sforza poczynil studia odpowiednich projektow, ktore na londyńskiej konferencji przedlosze zamierza.

W niedawno odbytych konferencyach ambasadora wloskiego z prezesem gabinetu francuskiego, i Barrère'a z hrabia Sforza ustanowilo sie ostatecznie jakie bedzie stanowisko Wloch w sprawie greckiej, zwlaszcza na wypadek powrotu Krola Konstantyna do Aten. Rząd wloski uwaza te kwestye jako sprawa wewnetrzna Grecyi, i w zadnym wypadku interweniowac nie zamierza.

Attaché Wojskowy
(Major Poninski).

Rzym 1 grudnia 1920.

DO SPRAWY FIUMAŃSKIEJ

O ile można przypuszczać, jesteśmy w przededniu decydującej akcji rządu w sprawie fiumańskiej, mającej na celu zmuszenie D'Annunzia i znajdujących się z nim oddziałów, do uszanowania traktatu w Rapallo i ścisłego wykonania jego paragrafów.

Nie obejdzie się to bez dużych komplikacji, które mogą doprowadzić nawet do przelewu krwi, jest bowiem faktem skonstatowanym, że zbieranina arditich i rozmaitych awanturników skoncentrowanych dziś we Fiume, rozprzega się coraz więcej moralnie i traci resztę ducha jakiegokolwiek dyscypliny, niezbędnej w tak delikatnej sytuacji. Znamiennym przykładem tego jest opuszczenie Fiume przez Gen. Ceccherini, walecznego dowódcy bersalierów, okrytego sławą wojenną, który od początku imprezy D'Annunzia był z nim razem we Fiume. Generał ten po wyjeździe wystosował do D'Annunzia list otwarty w którym nawiązując do faktu zajęcia przez oddziały arditich półwyspu S.Marco, przypomina zobowiązania formalne D'Annunzia, że żadna wyprawa nowa, bez jego, Ceccheriniego aprobaty nie będzie przedsięwziętą. Przypomina też niejednokrotne swoje nalegania o zreformowanie sztabu i wydalenie zen żywiolów awanturniczych, co również komendant pomijał zawsze milczeniem. W końcu jednak zajęcie kazermy karabinierów i porwanie kilkudziesięciu żołnierzy włoskich zdecydowało tak Gen. Ceccherini jak też jego szefa sztabu pułk. Sani do wyjazdu z Fiume. W ślad za tem D'Annunzio wydał gwałtowny manifest, piętnujący "desercję" generała, w któ-

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

-2-

rym wzywa do broni wszystkich obywateli od 18 do 52 lat i zarządza ogólną mobilizację dla obrony głównie wysp Veglia i Arbe, które na mocy traktatu mają być zwrócone Państwu S.H.S.. Ze swej strony Gen. Caviglia dowódca Weneckiego frontu wydał w rozkazie dziennym okólnik ministra wojny w którym podnosząc zasługi garnizonów weneckich zwłaszcza brygady Lombardia, minister wyjaśnia położenie we Fiume i wzywa do spełnienia bolesnego obowiązku, w którym każdy ze swej strony powinien aktywnie dopomóc.

elaborazioni d'Annunzio

R. 1
Trudności w tym będą wielkie, gdyż w pomoc irredentystom fiumanski przychodzą najdziwniejsze okoliczności w dzisiejszej ogólnej sytuacji politycznej. Główną z nich jest sprawa armii Wrangla, której część liczącą około 30000 ludzi skierowano do Dalmacyi, dla zorganizowania jej tamże. Okoliczność tę wyzyskał natychmiast D'Annunzio dla podburzenia opinii publicznej, ukazując całe niebezpieczeństwo tej armii, mogącej w każdej chwili stanąć po stronie Jugosławii, zwłaszcza wobec wiadomej rusofilskiej propagandy w Kraju. Tego zdania jest zresztą i rząd włoski, który wystosował stanowczą notę do rządów Ententy, żądając niedopuszczenia rozbitków Wrangla do Dalmacyi.

Attaché Wojskowy
/Major Poninski/.

J. Poninski

Rzym 1 grudnia 1920.

DO SPRAW EKONOMICZNYCH

Poza sprawami polityki międzynarodowej, dla których wyjechał do Londynu Minister Sforza, nie opuszcza on żadnej sposobności dla załatwieni kwestyi o znaczeniu ekonomicznem które w dzisiejszych warunkach najwięcej się przyczyniają do umocnienia sytuacji naszego stanu. Dowiadujemy się że w ciągu kilkuniedniowego pobytu w Londynie, zdołał Sforza mając teren już przygotowany przez kilka konferencyi, jak w Brukseli i Genewie, doprowadzić do tegoż skutku przy pomocy Titoni, a zwłaszcza b.ministra skarbu Schanzera, układ celny z Anglią co do węgla angielskiego, przewozonego do Włoch. Dotychczas za ten węgiel tak Francya jak i Włochy z powodu olbrzymich ceł obronnych, musiały płacić o 50 procent drożej niż konsumenci miejscowi. Opłata ta wynosiła w ostatnich latach około 20 milionów funtów w złocie, co równa się przy dzisiejszej wartości rynkowej funta, prawie dwóm miliardom lirow. Rzecz prosta że układ ten odbije się na całej produkcji przemysłowej Włoch w sposób jaknajkorzystniejszy i wpłynie odciążająco na opodatkowanie ogólne.

Attaché Wojskowy
/Major Poninski/.

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

Rzym 1 Grudnia 1920

b

DO SPRAWY FIUMANSKIEJ.

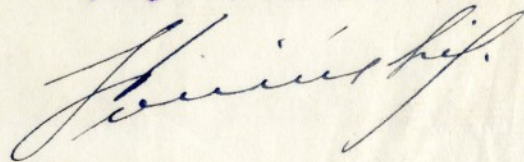
Przypisują tu powszechnie dość wielkie znaczenie odwołanej podróży ministra Bonomi do Genewy. Minister odroczył swój wyjazd na konferencje Ligi Narodów ktorej jest członkiem, widocznie więc mając być powzięte jakies st nowcze decyzje w gorącej sprawie fiumanskiej

Dochodzą wieści z Tryestu ze ostatnie proklamacje D'Annunzia wywołały tam przysiębiające wrażenie. Wszystkie partye i grupy polityczne ktore dotychczas trzymały się uchwał paktu londyńskiego obecnie uznaly iż należy poddać się postanowieniom traktatu w Rapallo. Po stronie D'Annunzia pozostały tu tylko szeregi "Fascio dei Combattenti" /zwiazek walczących/ ktore oswiadczyły iż będą podtrzymywały akcje D'Annunzia na wszelki sposob.

Jutro z rozkazu Komendy Venezia-Giulia trzech lotnicy mają rozrzucić w Fiume rodzaj manifestu zachęcającego wszystkich żołnierzy tamtejszej załogi do powrotu na dawne stanowiska. Zapewnia się im iż nie będą karani a w razie nieposłuszeństwa ma być zastosowany surowy i nieubłagany blok.

Zauważyc się daje silny ruch wojsk w strefie pogranicznej, dokąd przysła no wiele utomobilow pancernych. Ze swej strony Fiume zbroi się powołując pod bron nawet kobiety.

Attaché Wojskowy
/Major Poninski/.

Rzym 2/XII 1920.

DO SPRAWY FIUMANSKIEJ.

Chociaż może, w chwili otrzymania obecnego raportu, sprawa fiumanska nie będzie już aktualną, to jednak podajemy w dalszym ciągu pojedyncze fazy dla ewentualnego zestawienia później całości kształtu. Otóż na oficjalne wezwanie Gen. Cavigli do opuszczenia wysp Veglia i Arbe odpowiedział D'Annunzio odmownie, stwierdzając żeostały zajęte na zasadzie samostanowienia narodów. Zapytuje zarazem czy rozkaz ten należy uważać za ultimatum, w takim bowiem razie będzie zmuszonym odwołać reprezentanta przy dworze królewskim i wypowiedzieć wojnę państwu włoskiemu od dnia 3-go grudnia b.r.

Generał Caviglia wydał rozkaz absolutnej blokady portu fiumanskiego i wyspy Veglia. Rozporządzenie to przyszło już jednak wtedy, gdy z Fiume zdołano wysłać oddział szturmowy z kulomietami i półbaterią na zajęte wyspy. Zaszło znowu kilka wypadków rozbicia karabinierów i posterunków wojsk regularnych przez arditich D'Annunzia. Z Tryestu wysłano na kilku torpedowcach oddziały karabinierów w pełnym rynsztunku bojowym. Za to na parowcu "Tatra" który miał przewieźć inne wojsko, załoga pożądała się jako chora i odmówiła przewozu.

Dla możności wyrobienia sobie pojęcia o obecnym stanie psychologicznym D'Annunzia, który oczywiście wobec jego wpływu odbija się na jego otoczeniu, cytujemy w dosłownym przekładzie list dnia 29/XI wysłany do adwokata Giunto w Tryescie. Brzmi on jak następuje:

"Moj drogi! Jesteśmy otoczeni zbirami starego waryata. Walka jest nieuniknioną. Z liguryjską naiwnością gen. Caviglia prosi mnie o opuszczenie wysp i grozi mi wypędzeniem. Oto moja odpowiedź: należy odrazu powstać przeciw tym szalonym zdrajcom! Związkowcy powinni, jeżeli trzeba zbudować barykady i osaczyć dobrego generała nigdy niesytego sławy! Ja dam się zabić ze spokojną

ATTACHE WOJSKOWY PRZY POSELSTWIE POLSKIM
= W RZYMIE =

-2-

pogardą i nie będą zazdrościli pozostałym przy życiu. Odpowiedź Cambronne'a jest jedyną odpowiedzią dla tej sprzedajnej kanalii. Do nas kto żywi!"-

W Rzymie dotychczas spokojnie. Niewielka demonstracja młodzieży nacjonalistycznej na placu Colonna została rozproszona przez oddziały karabinierów, bez żadnego incydentu.

Rzecz prosta że sytuacja ta w ogromny kłopot wprawia rząd. Niemożliwym jest z jednej strony nie wykonać warunków traktatu, ratyfikowanego przez parlament, z drugiej zaś trudno narazić wojsko na bratobójczą walkę, która może wywołać w całym Kraju usprawiedliwione wzburzenie. Prawdopodobnie cały wysiłek będzie zwrócony na wyperswadowanie D'Annunzio, senalesy się zgodzić na przyjęte warunki. Czy to się jednak uda, przewidzieć trudno. Główną bowiem trudnością ze strony D'Annunzio jest to, że Traktat uznaje państwo niezależne Fiume, nie zaś Regencyę Carnaro i tem samem usuwa do pewnego stopnia na stronę całą imprezę Komendanta.

Attaché Wojskowy
/Major Poninski/.

